

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА,
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ,
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА,
СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ**

Голюк А.В.

студентка;

Крикунов О.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

**ПОПЕРЕДНЯ СУДИМІСТЬ
ПІДОЗРЮВАНОВОГО, ОБВИНУВАЧЕНОГО ЯК ДОКАЗ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Доктрина кримінального процесуального права виділяє різноманітні класифікації доказів та їх джерел, різних за своїм походженням, формою та змістом. Однак, окремої уваги заслуговує питання допустимості такого доказу, як попередня судимість підозрюваного, обвинуваченого, оскільки, зважаючи на її суттєве значення в кримінальному праві, вона також впливає на доказування під час кримінального провадження.

Проблематику судимості як доказу у кримінальному процесі досліджували у своїх роботах А.П. Бущенко, Д.Б. Кастарнов, І.Ю. Кайло. Однак, через належність обставини судимості до категорії умовно-допустимих доказів, єдиної точки зору щодо її інформаційного та юридичного значення при прийнятті процесуальних рішень ні в теорії кримінального процесу, ні в судовій практиці не існує. Тому є потреба у подальшому дослідженні і аналізі обраної проблематики.

Поняття судимості відповідно до ч. 1 ст. 88 КК України є кримінально-правовим наслідком визнання особи винною у вчиненні кримінального проступку чи злочину, адже особа визнається такою,

що має судимість, з дня набрання законної сили обвинувальним вироком і до погашення або зняття судимості і за зазначених у законі умов тягне настання для неї певних негативних наслідків [1]. Тобто погашення або зняття судимості як завершальний етап реалізації кримінальної відповідальності, означає повне й остаточне припинення існування всіх обмежень, пов'язаних з судимістю.

На нашу думку, законодавець не зовсім послідовно вказує на недопустимість використання факту судимості у доказуванні, адже більш коректно вважати подібну інформацію неналежною до предмету доказування з точки зору притягнення особи до кримінальної відповідальності за інше кримінальне правопорушення. При прийнятті рішення про допустимість або недопустимість доказу (ст. 86, 87 КПК) увага звертається насамперед на дотримання процедури його отримання й закріплення, непорушення прав людини. У приписі ст. 88 КПК України йдеться про визнання доказу про судимість недопустимим чи допустимим, виходячи з мети, з якою суб'єкт доказування прагне використати такий обвинувальний доказ, а також від тактики захисту, спрямованої на дискредитацію інших учасників провадження.

Вказівка законодавця на наявність судимості у контексті ст. 88 КПК особи пов'язана із таким елементом предмету доказування, як обставини, що характеризують особу обвинуваченого (п. 4 ч. 1 ст. 91 КПК). Проте законодавець чітко вказує на те, що факт судимості сам по собі, без зв'язку із іншими обставинами кримінального правопорушення та процесуальних умов, не може сприйматися та використовуватися як обвинувальний доказ. Ми погоджуємося із думкою Д. Б. Кастарнова у тому, що відсутність судимості у кожному випадку також є складовою характеристики особи обвинуваченого [2, с. 155]. Варто вказати, що відсутність судимості може бути визнана судом також пом'якшуючою обставиною відповідно до ст. 66 КК України.

У ч. 1 ст. 88 КПК України закріплено, що «докази, які стосуються судимостей підозрюваного, обвинуваченого або вчинення ним інших правопорушень, що не є предметом цього кримінального

провадження, є недопустимими на підтвердження винуватості підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення». Проте ці докази можуть бути допустимими якщо:

- 1) сторони погоджуються, щоб ці докази були визнані допустимими;
- 2) вони подаються для доказування того, що підозрюваний, обвинувачений діяв з певним умислом та мотивом або мав можливість, підготовку, обізнаність, потрібні для вчинення ним відповідного кримінального правопорушення, або не міг помилитися щодо обставин, за яких він вчинив відповідне кримінальне правопорушення;
- 3) їх подає сам підозрюваний, обвинувачений;
- 4) підозрюваний, обвинувачений використав подібні докази для дискредитації свідка [3].

Такі законодавчі положення покликані запобігти негативно-упередженому ставленню до обвинуваченого, у минулому якого мало місце засудження за вчинення кримінального правопорушення чи притягнення до іншої (адміністративної, дисциплінарної) юридичної відповідальності або аморальні вчинки. Разом із цим, є підстави погодитися із думкою вчених про те, що правило недопустимості інформації про особу підозрюваного, обвинуваченого має обмежене застосування. Такі докази є недопустимими лише для доведення винуватості, але допустимі для використання з іншою метою: доведення необхідності застосування більш суворого запобіжного заходу, іншого втручання в особисті права і свободи, призначення покарання тощо [4, с. 232].

У вітчизняній судовій практиці у окремих випадках суди визнають особливості раніше вчинених особою кримінальних правопорушень як факт, що дає змогу застосувати п. 2 ч. 2 ст. 88 КПК та використати джерела з такою інформацією як непрямий доказ винуватості підозрюваного, обвинуваченого в конкретному кримінальному правопорушенні. Зокрема, подібні обставини вчинення обвинуваченим інших кримінальних правопорушень у минулому в одних випадках розцінюються судами як «інформація, що свідчить про можливість, підготовку, обізнаність, потрібні для вчинення особою відповідного кримінального правопорушення, у других – як «інформація, що є доказом щодо певної звички або

звичайної ділової практики підозрюваного, обвинуваченого і використовується для доведення того, що розглядуване судом кримінальне правопорушення узгоджувалося із цією звичкою підозрюваного, обвинуваченого, у третіх – має місце одночасне посилання суду як на п. 2 ч. 2 ст. 88 КПК, так і на ч. 3 ст. 88 КПК [5, с. 233].

На нашу думку, це свідчить про те, що умови, що містяться в п. 2 ч. 2 ст. 88 КПК і ч. 3 ст. 88 КПК, за своєю суттю схожі між собою. Тому це призводить до певної тенденції у правозастосовній діяльності судів. Так, наприклад, у вироку Білозерського районного суду Херсонської області зазначено, що «суд, відповідно до ч. 1, ч. 2 ст. 88 КПК України, приймає до уваги відомості, які стосуються судимостей ОСОБА_1 за вчинення іншого кримінального правопорушення щодо вчинення розбійного нападу та корисливих, в тому числі тяжких, злочинів проти власності, оскільки на переконання суду ці відомості підтверджують те, що ОСОБА_1 мав можливість, відповідну підготовку та обізнаність, які були потрібні для вчинення ним інкримінованого йому кримінального правопорушення, та не міг помилятися щодо обставин, за яких він вчинив кримінальне правопорушення» [6]. В іншому вироку, залишеному без змін судом касаційної інстанції, мова йде про те, що дані про попередню судимість обвинуваченого за ч. 1 ст. 309 КК України суд визнає допустимими для доказування того, що обвинувачений не міг помилятися щодо обставин, за яких він вчинив злочин [7].

Єдиної позиції щодо факту судимості у підозрюваного, обвинуваченого та доведення його винуватості у кримінальному правопорушенні у позиції ЄСПЛ немає. Зокрема у рішенні ЄСПЛ від 4 листопада 2010 р. у справі «Банніков проти РФ» наявність судимості була визнана однією з підстав, які свідчать на користь того, що фігурант схильний до вчинення злочину [8]. На противагу цьому у рішенні ЄСПЛ від 29 вересня 2009 р. у справі «Константін і Стоян проти Румунії» наголошено на тому, що колишня судимість сама по собі не вказує на схильність до вчинення кримінального правопорушення [9]. Отже, практика ЄСПЛ не надає факту судимості

особи якогось наперед визначеного значення, а врахування її як доказу залежить від обставин кожного конкретного випадку, що, на нашу думку, відповідає zasadі презумпції невинуватості як елементу права на справедливий суд (ст. 6 КЗПЛ).

Таким чином, для юридично коректного доказування винуватості підозрюваного, обвинуваченого у кримінальному правопорушенні факт попередньої судимості правового значення не має, із чим є підстави погодитися. Разом із цим, ця юридично значима обставина не може взагалі ігноруватися. Але невдалий виклад положень ст. 88 КПК України спричиняє суперечливі правові позиції у частині визнання судимості підозрюваного, обвинуваченого допустимим доказом. Вважаємо, що можливість використанні такого обвинувального доказу залежить від мети використання цієї інформації (наприклад, для укладення угоди), а також за умови схожості фактичної сторони попереднього кримінального правопорушення, за яке особа була у минулому засуджена, та іншого кримінального правопорушення, яке інкримінують цій особі, а також від тактики захисту, спрямованої на дискредитацію інших осіб.

Список використаних джерел:

1. Про практику застосування судами України законодавства про погашення та зняття судимості: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 року № 16. *Вісник Верховного Суду України*. 2004. № 2. С. 9–11.
2. Кастарнов Д. Б. Доказування обставин, які характеризують особу обвинуваченого (підозрюваного), у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид наук : 12.00.09. Київ, 2016. 211 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 р. / за ред. О.А. Банчука, Р.О. Куйбіди, М.І. Хавронюка. Харків : Фактор, 2013. 1072 с.
5. Кайло І. Ю. Умови допустимості документів у кримінальному процесуальному доказуванні. *Право і суспільство*. 2015. № 5.2. С. 230–237.
6. Вирок Білозерського районного суду Херсонської області від 12 березня 2021 р., справа № 648/902/20. URL: <https://www.uacourt.openregister.info/>

kryminalni-spravy-z-01-01-2019-40438/zlochyny-proty-vlasnosti-40575/rozbiy-40-578?document=95484682.

7. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 16 травня 2018 р., судова справа № 759/16203/17. URL: https://zakononline.com.ua/cause/show/759_16203_17.

8. Рішення ЄСПЛ від 4 листопада 2010 р. – Справа «Банніков проти РФ». URL: <http://minjust.ru/ru/press/news/bannikova-bannikova-protiv-rossiyskoj-federa-cii/zhaloba-no-1875706>.

9. Рішення ЄСПЛ від 29 вересня 2009 р. – Справа «Константін і Стоян проти Румунії». URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94406>.

Пазій С.А.

студент,

Науковий керівник: Домашенко О.М.

кандидат юридичних наук, асистент,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОВТОРНОГО ПРОНИКНЕННЯ ДО ЖИТЛА АБО ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ

Завданням кримінального провадження є швидке, повне і неупереджене розслідування та судовий розгляд із застосуванням належної правової процедури зі збереженням рівноваги публічного та приватного інтересів. Належне, тобто у встановленому законом порядку, проведення слідчих (розшукових) дій, спрямованих на збирання та перевірку доказів у конкретному кримінальному провадженні, є необхідною умовою для встановлення за допомогою отриманих фактичних даних наявності або відсутності фактів та обставин, які мають значення для кримінального провадження.

Однією із слідчих (розшукових) дій, спрямованих на виявлення та фіксацію фактичних даних є обшук житла або іншого володіння